

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

પશ્ચિમ બંગાળ, કલકત્તા, આવકવેરા કમિશનર અને અન્ય
વિરુદ્ધ

અનિલ કુમાર રોય ચૌધરી અને અન્ય

માર્ચ 30 , ૧૯૬૭

[જે. સી. શાહ, એસ. એમ. સિકરી અને વી. રામાસ્વામી, ન્યાયમૂર્તિઓશ્રી)

ભારતીય આવકવેરા અધિનિયમ, ૧૯૨૨ (૧૯૬૨ નો ૧૧) પેટા કલમ ૩૩ (૨), અને ૬૬- હેઠળ અપીલ દાખલ કરવા માટે યોગ્ય વ્યક્તિ કોણ છે , જે - નવા હકીકતો અને ઉચ્ચ ન્યાયાલયનું અધિકારક્ષેત્ર છે.

આવકવેરા અધિકારી, જિલ્લા ૧ (૨) દ્વારા કરવામાં આવેલી મૂળિયાંકન વિરુદ્ધ કરદાતાની અપીલની સફળતા પર, વિભાગે ટ્રિબ્યુનલમાં અપીલ દાખલ કરી હતી અને આવકવેરા અધિકારી, જિલ્લા VI દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી હતી , તેમના અધિકારક્ષેત્રમાં કરદાતાએ તેમનું નિવાસસ્થાન સ્થાનાંતરિત કર્યું હતું. કરદાતાએ આક્ષેપ કર્યો હતો કે અપીલ અયોગ્ય હતી કારણ કે તે મૂળિયાંકનકરનાર આવકવેરા અધિકારી દ્વારા દાખલ કરવામાં

આવી ન હતી. ટ્રિબ્યુનલે આ આક્ષેપને ફગાવી દીધો હતો. સંદર્ભ પર, ઉચ્ચ અદાલતે રેકૉર્ડ માટે મોકલીને તેમની તપાસ કરી અને નવા તથ્યો ના આધારે, મહેસૂલ સામેના પ્રશ્નનો જવાબ આપ્યો. વિશેષ રજા દ્વારા અપીલમાં.

હેલ્ડ.- આવકવેરા અધિકારી, જિલ્લા VI, કરદાતા પર અધિકારક્ષેત્ર માટે બોલી લગાવે છે અને કમિશનર તેમને અપીલ દાખલ કરવા માટે આદેશ આપી શકે છે.

કલમ ૩૩ (૨) હેઠળ, જે વ્યક્તિને અપીલ કરવાનો અધિકાર છે તે આવકવેરા કમિશનર છે, આવકવેરા અધિકારી નહીં. આવકવેરા અધિકારી જ્યારે કમિશનરના નિર્દેશ હેઠળ અપીલ કરે છે ત્યારે તે માત્ર મંત્રીનું કાર્ય કરે છે. પરંતુ પસંદ કરવામાં આવેલા આવકવેરા અધિકારીને કરદાતા સાથે થોડી ચિંતા હોવી જોઈએ, જેમની વિરુદ્ધ આવકવેરા કમિશનર દ્વારા અપીલ દાખલ કરવામાં આવે છે. એવું બની શકે છે કે મૂળ આકારણી પૂરી કરનાર આવકવેરા અધિકારી કમિશનર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ સાથે પણ સંબંધ હોય શકે છે , પરંતુ તેનો અર્થ એ નથી કે તે સંપૂર્ણપણે ચિંતિત છે. જો આ કેસ કમિશનર અથવા મહેસૂલ બોર્ડ દ્વારા આ બે આવકવેરા અધિકારી પાસેથી ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યો હોય શકત , જેમણે આકારણી પૂર્ણ કરીને બીકજા આવકવેરા અધિકારીને સોંપી હતી, તો દેખીતી રીતે ભૂતપૂર્વ અધિકારીને અપીલ સાથે કોઈ દિક્કત નહીં હોય. પરંતુ જો તે ન હોય તો શું? આવી ટ્રાન્સફર પછી તે અનિર્ધારિત ન હોઈ શકે કે જે એકલા અપીલ સાથે સંબંધિત છે. આવકવેરા અધિકારીઓ સાથે કેટલીક બાબતો પર હાલના અધિકારક્ષેત્ર હોઈ શકે છે.તેનું એક ઉદાહરણ કલમ ૬૪ (૪) દ્વારા આપવામાં આવ્યું છે. [૩૨૫ F-H; ૩૨૭ D]

આવકવેરા કમિશનર, પશ્ચિમ બંગાળ, કલકત્તા વિરુદ્ધ એસ. સરકાર એન્ડ કંપની એ. આઈ. આર. ૧૯૫૪ કેલ. ૬૧૩. મંજૂર .

સરદાર બલદેવ સિંહ વિરુદ્ધ આવકવેરા કમિશનર, દિલ્હી ૪૦ આઈ. ટી. આર. ૬૦૫, અનુગમન કર્યું .

આર. બી. એલ. બનારસી દાસ વિરુદ્ધ સી. આઈ. ટી. પૂર્વ પંજાબ, ૪૨ આઈ. ટી. આર. ૩૬૩, નામંજૂર.

ઉચ્ચ અદાલતે નવા તથ્યો શોધવામાં આવકવેરા અધિનિયમ ની કલમ ૬૬ હેઠળ તેના અધિકારક્ષેત્રને વટાવી દીધું હતું. જો તેમણે પ્રશ્નનો ના જવાબ આપવામાં કોઈ મુશ્કેલી લાગતી હોય તો તેમણે કેસના પૂરક નિવેદનની માંગ કરવી જોઈતી હતી.[૩૨૫ C]

ચુકાદો:

દીવાની અપીલ હકૂમત: ૧૯૬૬ની સિવિલ અપીલ નંબર ૨૦૫.

૧૯૫૯ ના આવકવેરા સંદર્ભ નંબર ૭૯ માં કલકત્તા હાઈકોર્ટ ના ૨૮ મે, ૧૯૬૩ના ચુકાદા અને નિર્દેશ વિરુદ્ધ અપીલ.

અપીલકર્તાઓ માટે વેદ વ્યાસ, એ. એન. કૃપાલ, એસ. પી. નૈયર અને આર. એન. સચથે. પ્રતિવાદીઓ માટે એ. કે. સેન અને બી. પી. મહેશ્વરી.

કોર્ટનો ચુકાદો જસ્ટિસ સિકરી દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો. ભારતીય આવકવેરા અધિનિયમ, ૧૯૨૨ની કલમ ૬૬ (એ) (૨) હેઠળ કલકત્તા ખાતેની ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા આપવામાં આવેલા યોગ્યતા ના પ્રમાણપત્રના અનુસંધાનમાં આ અપીલ ૧૯૫૯ના આવકવેરા સંદર્ભ નંબર ૭૯ માં ઉચ્ચ ન્યાયાલયના ચુકાદા સામે નિર્દેશિત છે. તેના ચુકાદા દ્વારા, ઉચ્ચ અદાલતે આવકવેરા અપીલ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા તેને મેહસૂલ સામે સંઘર્ભિત નીચેના પ્રશ્નનો જવાબ આપ્યો:

"શું હકીકતો અને કેસની પરિસ્થિતિ ના આધારે, અપીલ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ અપીલ યોગ્ય વ્યક્તિ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી હતી?"

કેસના નિવેદનમાં સંબંધિત હકીકતો જણાવવામાં આવી છે અને તે નીચે મુજબ છે: પ્રતિવાદીઓ, જેને હવેથી કરદાતા તરીકે ઓળખવામાં આવશે , એક હિન્દુ અવિભાજિત પરિવાર છે અને આકારણી વર્ષ ૧૯૪૭ -૪૮ માટે આવકવેરા અધિકારી, જિલ્લા I (૨) દ્વારા ૧૨ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૫૨ ના રોજ આકારણી કરવામાં આવી હતી . તેમણે ઠરાવ્યું હતું કે પૂર્વ પાકિસ્તાનના જંગલોમાંથી મેળવેલી રૂ.૧,૪૧,૮૫૧- ની આવક ભારતીય આવકવેરા અધિનિયમ, ૧૯૨૨ હેઠળ કરમુક્ત કૃષિ આવક નથી. કરદાતાએ અપીલ સહાયક કમિશનરને અપીલ કરી હતી, જેમણે ૭ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૫૬ના રોજ તેમના આદેશ દ્વારા ઠરાવ્યું હતું કે રૂ. ૧,૪૧,૮૫૧- ની રકમ કૃષિ આવકનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે અને તેથી કરમુક્ત આપવામાં આવી હતી. વિભાગે આવકવેરા અપીલ ટ્રિબ્યુનલમાં અપીલ કરી હતી અને આવકવેરા અધિકારી, જિલ્લા છટ્ટા, કલકત્તા દ્વારા અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી. એવું લાગે છે કે કરદાતા જે અગાઉ ૨૪/૨૫ બીડન રો, કોલકાતા ખાતે રહતા હતા તેઓ ૧૯૫૪માં ૨૯બી, બાલીગંજ સર્ક્યુલર રોડ, કલકત્તામાં સ્થળાંતરિત થયા હતા જેમાં પરિણામે તેઓ આવકવેરા અધિકારી, જિલ્લા VI, કલકત્તાના અધિકારક્ષેત્રમાં આવ્યા હતા . કરદાતા વતી અપીલ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ એક પ્રારંભિક વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો કે અપીલ અયોગ્ય છે , કારણ કે તે આવકવેરા અધિકારી, જિલ્લા VI , કલકત્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી હતી અને આવકવેરા અધિકારી, જિલ્લા ૧ (૨), કલકત્તા દ્વારા નહીં. અપીલ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આવકવેરા અધિકારી, જિલ્લા ૧ (૨), અપીલ દાખલ કરવા માટે યોગ્ય અધિકારી હતા કારણ કે તેમણે આકારણી કરી હતી. અપીલ ટ્રિબ્યુનલે દલીલને ઇગાવી દીધી .તેમાં કહવામાં આવ્યું હતું કે ::

"કરદાતાના પ્રતિનિધિએ સ્વીકાર્યું કે કરદાતા પહેલા ૨૪ અને ૨૫, બીડન રો, કલકત્તામાં રહેતા હતા, પરંતુ ૧૯૫૪માં તેઓ ૨૯/બી બાલીગંજ સર્ક્યુલર રોડ, કલકત્તામાં સ્થળાંતરિત થયા , જે આવકવેરા અધિકારી, જિલ્લા VI, કલકત્તાના અધિકારક્ષેત્રમાં આવે છે.તેથી, આવકવેરા કાયદાની કલમ ૬૪ (૨) ની જોગવાઈને ધ્યાનમાં રાખીને આકારણીનો અધિકારક્ષેત્ર આવકવેરા અધિકારી, જિલ્લા VI ને સોંપવામાં આવ્યો હતો . આમ છતાં , અમારું માનવું છે કે આવકવેરા અધિકારી, જિલ્લા IV તરફથી વર્તમાન અપીલને પ્રાધાન્ય આપવા માટે યોગ્યતા નો કોઈ અભાવ નહતો ."

એ નોંધવું જોઈએ કે કેસના નિવેદનમાં આપેલા તથ્યો અને અપીલ ટ્રિબ્યુનલના તર્કમાં આવકવેરા કમિશનર અથવા મહેસૂલ બોર્ડ દ્વારા આવકવેરા અધિકારી, જિલ્લા ૧ (૨) થી આવકવેરા અધિકારી, જિલ્લા VI , કલકત્તાને ફાઈલો ટ્રાન્સફર કરવાનો કોઈ ઉલ્લેખ નથી . ન તો એવો કોઈ ઉલ્લેખ છે કે ક્યાં આવકવેરા કમિશનરે આવકવેરા અધિકારી, જિલ્લા VI , કલકત્તાને અપીલ દાખલ કરવા માટે નિર્દેશ આપ્યો હતો .

અપીલકર્તાઓ ના વિદ્વાન વકીલ દલીલ કરે છે કે ઉચ્ચ અદાલતે એવા તથ્યોને ધ્યાનમાં લેવામાં ભૂલ કરી હતી જે કેસના નિવેદનમાં જોવા મળતા ન હતા. તેઓ કહે છે કે ચુકાદાના ઉપાંત્ય ફક્તમાં , ઉચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે : ઃ

"મૂળ આકારણી આવકવેરા અધિકારી, જિલ્લા ૧ (૨) દ્વારા કરવામાં આવી હતી . આ અધિકારી આવકવેરા કમિશનર, કલકત્તાના ગૌણ અધિકારી છે. આવકવેરા અધિકારી, જિલ્લા છટ્ટા, કલકત્તા, પશ્ચિમ બંગાળના આવકવેરા કમિશનરને , ગૌણ અધિકારી છે. તેથી, આવકવેરા કમિશનર, કલકત્તા,

કેસ અથવા ફાઇલને આવકવેરા અધિકારી ને , ટ્રાન્સફર કરી શકતા નથી , જિલ્લા VI , કોલકાતા , કલમ ૫ (૭) (એ) હેઠળ કેસ ટ્રાન્સફર કરી શકે છે તે ફક્ત મેહસૂલ બોર્ડ છે . મેહસૂલ બોર્ડ દ્વારા આવી કોઈ ટ્રાન્સફર કરવામાં આવી ન હતી. તેથી, બધા હેતુઓ અને હેતુઓ માટે, તે આવકવેરા અધિકારી, જિલ્લા ૧ (૨) હતા જે કેસ અને ફાઇલની તપાસમાં રહ્યા.”

વકીલ દલીલ કરે છે કે કેસના નિવેદનમાં એવી કોઈ સામગ્રી નહોતી કે જે શોધી કાઢે કે કયો અધિકારી કયા આવકવેરા કમિશનરને ગોંડા હતો અને શું મેહસૂલ બોર્ડ અથવા આવકવેરા કમિશનર દ્વારા કોઈ ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યું હતું. હાઈકોર્ટે આગળ અવલોકન કર્યું:

"જ્યારે અપીલ સહાયક કમિશનર સમક્ષ અપીલ પેનિંગ હતી, ત્યારે કરદાતાએ પોતાનું નિવાસસ્થાન ૨૯ બી, બાલીગંજ સર્ક્યુલર રોડ માં બદલી નાખ્યું હતું. કેસ અથવા ફાઇલને આવકવેરા અધિકારી, જિલ્લા છઠ્ઠાને ટ્રાન્સફર કરવામાં આવી ન હતી, જે બાલીગંજ સર્ક્યુલર રોડ વિસ્તારમાં યોગ્ય અધિકારી હતા.તેથી, એવું કહી શકાય નહીં કે આવકવેરા અધિકારી, જિલ્લા છઠ્ઠા ક્યારેય કેસ અથવા ફાઇલની તપાસ માં હતા.જ્યાં સુધી કમિશનરના નિર્દેશનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી અમારી સમક્ષ વિવાદ નથી કે અપીલ દાખલ કરવા માટે આવકવેરા અધિકારી, જિલ્લા ૬ ને નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ કલમ ૫ (૭) (એ) સાથે વાંચીને કલમ ૫ (૫) હેઠળ ટ્રાન્સફરનો કોઈ આદેશ અમને બતાવી શકાયો નથી , જો કે મૂળ રેકૉર્ડ કોર્ટમાં લાવવામાં આવ્યો હતો ."

વિદ્વાન વકીલ વિનંતી કરે છે કે ઉચ્ચ અદાલત પાસે રેકૉર્ડસ મોકલવાનો કે તેમની તપાસ કરવાનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી, અને ઉચ્ચ અદાલતનો

સમગ્ર ચુકાદો તેના ચુકાદાના ઉપાંત્ય ફક્તમાં દર્શાવેલ નવા તથ્યો પર આધારિત છે.

અમારા મતે, ઉચ્ચ અદાલતે નવા તથ્યો શોધવામાં આવકવેરા કાયદાની કલમ ૬૬ હેઠળ ના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કર્યો. જો તેને પ્રશ્નનો જવાબ આપવામાં કોઈ મુશ્કેલી અનુભવાતી હોય, તો તેણે કેસનું પૂરક નિવેદનમાંગવુ જોઈતું હતું. આ અપીલના હેતુ માટે, અમે ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા મળેલા નીચેના તથ્યોને અવગણીશું : (૧) મહેસૂલ બોર્ડ દ્વારા કેસનું ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યું ન હતું; (૨) આવકવેરા અધિકારી, જિલ્લા ૧ (૨) આવકવેરા કમિશનર, કલકત્તાના ગૌણ અધિકારી હતા; (૩) આવકવેરા અધિકારી, જિલ્લા VI, પશ્ચિમ બંગાળના કમિશનરને ગૌણ અધિકારી હતા; અને (૪) કેસ અથવા ફાઇલ આવકવેરા અધિકારી, જિલ્લા VI ને ટ્રાન્સફર કરવામાં આવી ન હતી, જે બાલીગંજ સરક્યુલર રોડ વિસ્તાર માટે યોગ્ય અધિકારી હતા.

પ્રશ્નનો જવાબ કલમ ૩૩(૨) અને ૬૪ (૨) ના અર્થઘટન પર આધારિત રાખે છે. કલમ ૩૩ (૨) માં જોગવાઈ છે કે "જો કમિશનર, કલમ ૩૧ હેઠળ અપીલ સહાયક કમિશનર દ્વારા પસાર કરાયેલા કોઈપણ આદેશ સામે વાંધો ઉઠાવે છે, તો તે આવકવેરા અધિકારીને આવા આદેશ સામે અપીલ ટ્રિબ્યુનલમાં અપીલ કરવાનો નિર્દેશ આપી શકે છે, અને અપીલ કરી શકે છે, અને અપીલ સહાયક કમિશનર દ્વારા કમિશનરને આદેશ મોકલવામાં આવે તે તારીખ થી સાઠ દિવસની અંદર આવી અપીલ કરી શકાય છે". આ પેટા કલમના વાંચન થી સ્પષ્ટ થાય છે કે જે અપીલ કરવાનો અધિકાર છે તે વ્યક્તિ આવકવેરા કમિશનર છે, આવકવેરા અધિકારી નહીં. એ નોંધવું જોઈએ કે મર્યાદાનો સમયગાળો તે તારીખથી શરૂ થાય છે જ્યારે અપીલ

સહાયક કમિશનરનો આદેશ તેમના દ્વારા કમિશનરને જણાવવામાં આવે છે. એમને લાગે છે કે, આ સંદર્ભમાં, જ્યારે આવકવેરા અધિકારી કમિશનરના નિર્દેશ હેઠળ અપીલ દાખલ કરે છે ત્યારે તે ફક્ત મંત્રી કાર્ય કરે છે. પરંતુ પ્રશ્ન હજુ પણ રહે છે કે શું કમિશનર ની અપીલ દાખલ કરવા માટે આવકવેરા અધિકારીને નિયુક્ત કરવાની સત્તા પર કોઈ મર્યાદા છે. "આવકવેરા અધિકારી" શબ્દપ્રયોગથી એક વાત સ્પષ્ટ થાય છે અને તે એ છે કે કમિશનર – કોઈપણ આવકવેરા અધિકારીને નિર્દેશ આપી શકતા નથી. "આવકવેરા અધિકારી" શબ્દપ્રયોગ કાયદાના વિવિધ વિભાગોમાં જોવા મળે છે. અમારા મતે, આ શબ્દપ્રયોગ કરદાતા અથવા બાબત પર અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતા આવકવેરા અધિકારીને દર્શાવે છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, પસંદ કરાયેલ અધિકારીને તે કરદાતા સાથે થોડીચિંતા હોવી જોઈએ, જેમની સામે આવકવેરા કમિશનર દ્વારા અપીલ દાખલ કરવામાં આવે છે. આ વાત કલકત્તા હાઈકોર્ટ દ્વારા આવકવેરા કમિશનર, પશ્ચિમ બંગાળ, કલકત્તા વિરુદ્ધ એસ. સરકાર એન્ડ કંપની (૧) ચક્રવર્તીમાં પણ આ ઠરાવવામાં આવી હતી , મુખ્ય ન્યાયાધીશે તે કેસમાં અવલોકન કર્યું : ે:

"મારા મતે, ચોક્કસ લેખ "ધ" એ આવકવેરા અધિકારી તરફ નિર્દેશ કરે છે જે અપીલ દાખલ કરવાના સમયે કેસ સાથે સંબંધિત છે. આ કલમ માં એવું કહવામાં આવ્યું નથી કે કમિશનર "કોઈ" આવકવેરા અધિકારી ને નિર્દેશ આપી શકે છે. "

તો પછી પ્રશ્ન એ ઊભો થાય છે કે શું આવકવેરા અધિકારી, જિલ્લા છઠ્ઠા, કલકત્તા, આવકવેરા કમિશનરના નિર્દેશ પર દાખલ કરાયેલી અપીલ સાથે સંબંધિત હતા. અમે પહેલાથી જ ઉલ્લેખ કર્યો છે કે કરદાતાએ ૧૯૫૪માં પોતાનું નિવાસસ્થાન ૨૯ બી, બાલીગંજ સર્ક્યુલર રોડ, કલકત્તા બદલી

નાખ્યું હતું. જ્યારે અપીલ દાખલ કરવામાં આવી ત્યારે આવકવેરા અધિકારી, જિલ્લા છઠ્ઠા પર અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતા હતા . આ કલમ ૬૪ (૧) અને (૨) માંથી નીચે મુજબ વાંચે છે.

"૬૪. આકારણીનું સ્થળ.-(૧) જ્યાં કરદાતા કોઈ પણ સ્થળે વ્યાવસાયિક , વ્યવસાય અથવા વ્યવસાય કરે છે, ત્યાં તે સ્થળ સ્થિત છે તે વિસ્તારના આવકવેરા અધિકારી દ્વારા અથવા , જ્યાં વ્યવસાય, વ્યવસાય અથવા વ્યવસાય એક કરતાં વધુ સ્થળોએ કરવામાં આવે છે , ત્યાં તે વિસ્તારના આવકવેરા અધિકારી દ્વારા આકારણી કરવામાં આવશે જ્યાં તેના વ્યવસાય, વ્યવસાય અથવા વ્યવસાયનો મુખ્ય ભાગ સ્થિત છે.

(૨) અન્ય તમામ કિસ્સાઓમાં, કરદાતાનું મૂલ્યાંકન તે વિસ્તારના આવકવેરા અધિકારી દ્વારા કરવામાં આવશે, જ્યાં તે રહે છે .

સરદાર બલદેવ સિંહ વિરુદ્ધ આવકવેરા કમિશનર, દિલ્હી (૧૯૬૦) ૪૦ ITR ૬૦૫ માં ઠરાવ્યું હતું કે આવકવેરા અધિકારી, દિલ્હી જેના અધિકારક્ષેત્રમાં કરદાતા રહેતો હતો, તે આવકવેરા અધિકારી, લાહોર દ્વારા ૧૯૪૪-૪૫ ના આકારણી વર્ષ માટે કરવામાં આવેલા મૂલ્યાંકનને સુધારવા માટે કલમ ૩૪ હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરી શકે છે.

વિભાગના દાવાને નકારી કાઢવા માટે હાઈકોર્ટનો તર્ક આ હતો:

"કલમ ૫ (૭) (એ) કમિશનરને તેમના ગૌણ અધિકારી પાસેથી કેસ બીજા સ્થાને ટ્રાન્સફર કરવાની સત્તા આપે છે અને કેન્દ્રીય મહેસૂલ બોર્ડ ભારતમાં એક જગ્યાએથી બીજા કોઈ સ્થળે કેસ ટ્રાન્સફર કરી શકે છે. ધારો કે કોઈ કરદાતા કોઈ ચોક્કસ સ્થળે રહે છે અને તેનું મૂલ્યાંકન આવકવેરા અધિકારી

દ્વારા કરવામાં આવ્યું છે, જે જેમની પાસે તે વિસ્તાર પર અધિકારક્ષેત્ર છે અથવા મૂલ્યાંકનની પ્રક્રિયા ચાલી રહી છે. જો તે પોતાનું રહેઠાણ બીજા સ્થાને બદલે છે, તો કલમ ૬૪ (૨) હેઠળ જે નવા રહેઠાણ પર અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતા આવકવેરા અધિકારી પ્રાપ્ત કરશે. પરંતુ શું તેનો અર્થ એ છે કે મૂળ આકારણી સાથે આગળ વધી રહેલા આવકવેરા અધિકારી પોતાનું અધિકારક્ષેત્ર ગુમાવે છે?”

(૧) A.I.R. ૧૯૫૪ કેલ. ૬૧૩. (૨) ૪૦ આઈટીઆર ૬૦૫.

જો એવું હોય તો, કરદાતા આકારણી દરમિયાન સતત પોતાનું રહેઠાણ બદલીને પોતાનું મૂલ્યાંકન અશક્ય બનાવી શકે છે. તે સ્પષ્ટપણે કાનૂની સ્થિતિ હોઈ શકે નહીં. કાનૂની સ્થિતિ એ છે કે આવા કિસ્સામાં, જોકે તેના નવા રહેઠાણ પર અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતા અધિકારી કલમ ૬૪ (૨) હેઠળ ન્યાયક્ષેત્ર પ્રાપ્ત કરે છે, પરંતુ મૂળ આકારણી શરૂ કરનાર આવકવેરા અધિકારી કેસ પૂર્ણ કરવા માટેનો પોતાનો અધિકારક્ષેત્ર ગુમાવતો નથી અને કેસ પૂર્ણ થવા અપીલ અથવા સુધારાની સુનાવણીનો સમાવેશ થશે મૂળ આકારણી ક્રમ વિરુદ્ધ.

એવું બની શકે છે કે મૂળ આકારણી પૂર્ણ કરનાર આવકવેરા અધિકારી પણ કમિશનર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવનારા અપીલ થી ચિંતિત હશે, પરંતુ તેનો અર્થ એ નથી કે તે ફક્ત એટલા જ ચિંતિત છે. જો કેસ કમિશનર અથવા મહેસૂલ બોર્ડ દ્વારા આકારણી પૂર્ણ કરનાર આવકવેરા અધિકારી પાસેથી બીજા આવકવેરા અધિકારીને ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યો હોત, તો દેખીતી રીતે ભૂતપૂર્વ અધિકારીને અપીલ સાથે કોઈ સંબંધ રહેશે નહીં. પરંતુ જો આવી કોઈ ટ્રાન્સફર થઈ નથી, તો આપણે સમજી શકતા નથી કે તે એકલા અપીલ સાથે કેમ ચિંતિત છે. આવકવેરા અધિકારીઓ પાસે કેટલીક બાબતો પર સહવર્તી અધિકારક્ષેત્ર હોય શકે છે. આનું એક

ઉદાહરણ ૬૪(૪) એસ દ્વારા આપવામાં આવ્યું છે.

ઉચ્ચ અદાલતે આર. બી. એલ. બનારસી દાસ વિરુદ્ધ સી. આઈ. ટી., પૂર્વ પંજાબ (૧) માં પંજાબ ઉચ્ચ ન્યાયાલયના નિર્ણય સામે અસંમતિ વ્યક્ત હતી. પંજાબ હાઈકોર્ટે તે કેસમાં તે કેસમાં જણાવ્યું હતું કે કલમ ૩૩(૨) માં કમિશનરને હકીકતમાં આકારણીનો આદેશ પસાર કરનાર વ્યક્તિ સિવાયના કોઈપણ આવકવેરા અધિકારીને અપીલ કરવા નો યોગ્ય નથી કે કોઈપણ નિર્દેશ આપવા થી પ્રતિબંધ કરવા માટે કંઈ નથી . અમે માનવું છે કે એવું કહવું કોઈપણ આવકવેરા અધિકારીને અપીલ દાખલ કરવા માટે નિર્દેશ કરી શકાય . તે આવકવેરા અધિકારી હોવો જોઈએ જે અપીલ સાથે સંબંધિત હોય.

ઉચ્ચ અદાલતે આર. બી. એલ. બનારસી દાસ વિરુદ્ધ સી. આઈ. ટી. પૂર્વ પંજાબ (૧) માં પંજાબ ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા વ્યક્ત કરાયેલા મંતવ્યથી અસંમતિ દર્શાવવા માટે આવકવેરા કમિશનર, પશ્ચિમ બંગાળ, કલકત્તા વિરુદ્ધ એસ. સરકાર એન્ડ કંપની (૨) પર યોગ્ય રીતે આધાર રાખ્યો હતો, પરંતુ અમારા મતે ઉચ્ચ અદાલતે ભૂલ કરી હતી કે હાલના કેસ ના તત્વો કલકત્તા ઉચ્ચ ન્યાયાલયના અગાઉના નિર્ણય દ્વારા સંચાલિત થાય છે. આ કેસમાં, અપીલ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા મળેલા તથ્યો પર, એક આવકવેરા અધિકારીએ આકારણીનો આદેશ પસાર કર્યો હતો જ્યારે બીજા આવકવેરા અધિકારી પાસે કરદાતા પર અધિકારક્ષેત્ર છે.અમારા મતે, કરદાતા પર અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતા બાદ આવકવેરા અધિકારીને કમિશનર દ્વારા અપીલ દાખલ કરવા માટે નિર્દેશિત કરી શકે છે.

(૧) જરૂર આઈ. ટી. આર. ૩૬૩.(૨) એ. આઈ. આર. ૧૯૫૪ કેલ. ૬૧૩.

પરિણામે અમે ઉચ્ચ ન્યાયાલયના ચુકાદાને બાજુ પર રાખીએ છીએ અને

હકારાત્મક અને વિભાગની તરફેણમાં આપીએ છીએ, પરંતુ કેસની પરિસ્થિતીઓમાં ખર્ચ અંગે કોઈ આદેશ રહેશે નહીં .
અપીલ મંજૂર .

*This judgment has been translated using AI Tool –
SUVAS.*

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.